

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Alphonsi Madriliensis De Vera Deo Apte Inserviendi methodo Libellvs Avreus

Alfonso <de Madrid>

Coloniae, 1608

Primae Partis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48891](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48891)

PRIMA PARS.

PRIMO DOCUMENTO POST
generales quasdam considerationes,
ponitur quoddam Euangelicæ per-
fectionis compen-
dium.

PRIMUM nobis visum
est quasdam tradere præ-
monitiones ei, qui hac
ratione seu Methodo v-
ti voluerit, potissimum
cùm ipse sibi magister futurus sit ac
discipulus. In primis igitur animad-
uertendum est, quod, vt ex scripturis
sacris ac patribus colligimus, omnes
in hunc mundum producti sumus,
non vt in bonis caducis huius vitæ
quiescamus, aut gaudium sumamus,
cum minima sint ac vilia: sed vt ab e-
is, quantum nostræ necessitati satis
est, iuxta Dei ordinationem assumē-
tes, totam vitam occupemus in sub-
limibus opibus magni illius Dei: qui
nos in hoc creauit, quò beatos nos
efficeret, ac sui ipsius possessores, qui
est bonum infinitum, in quo omnia

*Cur in hāc
mundū e-
diti simus.*

A

bona

2 PRIMAE PARTIS

*Lege æ-
quitalis.
Deo sub-
limiori
modo ser-
uire tene-
mur.*

*Gen. 5.
Quando
quis ad i-
maginem
Dei esse
inuenia-
tur.*

*Mat. 5.
Sancti cur
esse debe-
ant.*

bona longè eminentius & abundan-
tius possidebimus, quàm vel cogita-
re sufficimus. Rursum nobis aduer-
tendum est, quod, licet Deus sub cõ-
minatione mortis æternæ nos non
obligauerit, vt suo obsequio essemus
perpetuò intenti, sed tũ duntaxat cũ
obseruandum occurrit aliquod eius
præceptum: lege tamẽ æquitalis qua
nos ipsos obseruare debemus tanquã
filios tanti patris. nõ cœnobitæ tan-
tum, sed & omnes Christiani obli-
gamur sublimiorem procurare san-
ctitatem, semperque seruire tam ex-
celso domino ac patri. Si quidem de
vniuersis dixit diuina maiestas: *Fac-*
iamus hominem ad imaginem & simi-
litudinẽ nostrã. Et iuxta sanctorũ do-
ctorum interpretationẽ, tunc homo
totus ad imaginem ac similitudinem
Dei inuenitur, cũ in hoc se occupat,
vt Dei magnalia cognoscat & amet,
eximiũ ex illis assumẽs gaudiũ. Et in
euangelio ait: *Estote perfecti, sicut &*
pater vester cœlestis. Sanẽ exquisitũ
est, vt sanctus sit, qui filius eius est,
quẽ Seraphim incessanter sanctũ de-
cantat

cantat, ut nunquam obliti cuius si-
 mus filij, non satis nobis sit: donec
 iuxta nostram fragilitatem sancti si-
 mus, nempe ut cor nostrum à cuius-
 vis rei terrenæ amore abstrahamus,
 illud reflectentes in patrem nostrum
 qui infinitæ bonitatis est, magnoque
 affectu illuminat ac sanctificat eum qui
 ad suam maiestatem accedit, tanquã
 ad patrem tam excelsum, ac infinita-
 rum dignitatum & excellentiarum.
 Inuant quoque, ut in his magis mo-
 ueamur, quæ sub finem Prologi dixi-
 mus. Cognita itaq; obligatione quã
 vniuersi habent ad hoc ut sancti sint,
 potissimum tamen hi qui approbatũ
 aliquẽ ordinem sunt professi, tanquã
 speciali⁹ ad hoc vocati, simul aduer-
 temus quod quemadmodum in hoc
 sæculo maxima approximatio siue
 amicitia quam potest quis assequi
 qui apud aliquẽ regẽ est, ut sit cũ i lo ^{in quo} vera san-
 vnus voluntatis ac desiderij: ita ve ² titas can-
 sanctitas in hoc vno consistit, ut quis ^{sistat.}
 vnus cum Deo spiritus sit ac volun-
 tatis. Verũ ut ad sublimitatem il-
 lam peruenias, necessum est, ut cun-

A 2

Sta-

4 PRIMAE PARTIS

Statum virtutū iter pertranseas, quæ in euangelio reliquæ scriptura sacra describuntur, quasque nos filius Dei altissimi tanto labore docuit. His omnibus consideratis, quoniam ex magno appetitu quo homines ad quævis scienda feruntur, etiam breui quodam summario scire cupiunt quicquid in opere quopiam continetur, quæue in eo tractanda sunt: iccirco quicquid in hac methodo vel arte, quam hic tradimus, comprehenditur, breui ac summaria hac consideratione proponemus, quæ animo in se collecto sæpius relegenda est.

*Summa
toti per-
fectionis.*

Quum homines nudi ac egeni creati simus, qui tamen fieri possemus diuini & opulentissimi, ad id semper certum Dei auxilium procurare debemus, nempe vt talis in anima nostra fiat mutatio, quò sentiamus voluntatem nostram in hoc insistere, non vt nostra quærat quatenus nostra, sed vt Deum quærat, & quicquid boni habet sua maiestas; nos ipsos autem tanquam aliquid quod Dei est, & quo, ex infinita sua bonitate ac dignati-

gnatione, sibi seruii cupit, adeò vt
 semper eximia illius bona gloriam-
 que infinita habeamus, vt bona no-
 stra, imò potiora quàm nostra: & il-
 lum laudemus, in eoque gaudeamus,
 amplius quàm in quouis bono quod
 obtinemus aut speramus, vel quod
 nobis potest contingere, pro perfe-
 ctâ beatitudine ducentes, vt illa ma-
 iestas possideat infinita bona, quem-
 admodum iam possidet, tâquam no-
 stri ipsorum nullam curam gerētes:
 totis tamen viribus adnitentes, quò
 cœlo recipiamur, vbi illum videam-
 us, & perfectius gaudeamus: nō ob
 nostrum per se gaudium, sed quòd
 maiestas illa, cum sit infinitæ gloriæ,
 infinita sua bonitate velit nos mag-
 nificari, sublimi illa hæreditate & o-
 pibus, quas ipse possidet, & cum ip-
 so omnes eos qui pro vltima sua re-
 quie ac bono exoptant, vt maiestas
 illa tantam habeat gloriam quātam
 habet, idque est cum Deo vnum esse
 spiritum.

*Quid sit
 esse vnum
 cum Deo
 Spiritum.*

Notandum præterea est ad con-
 summationem nostræ summariæ cō-

6 PRIMAE PARTIS

*Totius li-
bri huius
summa.*

fiderationis, quod cum iam veluti
per transfennam viderimus in quo
consistat mutari nos è nudis homini-
bus in diuinos, operæpretium quoq;
erit summam considerare quid in
hoc opusculo tractatur ad adipiscē-
dum tam sublime bonum: id autem
bifariā secari potest: qua in re graui
consideratione sistere debet cor no-
strum, si cupiat ad dictam sublimita-
tem ascendere. Horū prius est, vt o-
stendatur quā perdita & abiecta erat
anima nostra ad hoc, vt tā sublimem
mutationē assequi posset: alterū, vt
declaretur ac tradatur ratio vt bonis
considerationibus moueamur ad re-
parationē tāæ stragis factæ: utq; co-
gnoscamus & utamur magnis virib;
seu instrumētis, quæ in anima habemus
ad huiusmodi reparationē pro-
curandam, & ad abiiciendum prauas
consuetudines, animamq; ornan-
dam omnibus virtutibus: quò ita or-
nati, simus parati ad suscipiendā præ-
dictam sãctitatem: quæ in hoc potis-
simum cõsistit, vt diximus, quò vni-
cum Deo spiritus vniuscũque volun-
tatis

tatis efficiamur : ad quod omnino
 necessum est vt magna diligentia cō-
 siderentur, ac fiant quęcunq; aut prę-
 dicta sunt, aut in sequentibus dicen-
 tur. O dolendam stragem animarum
 nostrarum quę ex peccato factę sūt
 insensatę ac irrationales. Nam cū ad
 tā sublimia vocati sim⁹, audiamusq;
 illa ac legamus, veluti in prędicta il-
 la sūmaria consideratione relatū est,
 quidam tamē ad illa nō amplius tra-
 hūtur aut mouētur, quā irrationa-
 lia pecora cōspectis preciosis marga-
 ritis, aut cibis delicatissimis: qui ta-
 mē si videant, legant vel audiant ab-
 iecta quędam aut terrena, non secus
 ad illa rapiuntur, quā iumentum ad
 stramina, fœnum vel auenam, nēpe
 assuetū suum cibum. Quapropter ob-
 secro per viscera misericordię Dei
 aduertamus, qđ vt ad tantam sublimi-
 tatē extollerentur homines, Deus i-
 ple factus est homo, ob id ipse mori
 dignat⁹ est, cū tamē alijs modis in-
 numeris vitā nobis dare potuisset: ad
 id voluit vt angeli sui fierent nostri
 ministri, ad hūc finē dedit nobis cęli

*Quāta sit
 animarū
 nostrarū
 strages.*

8 PRIMAE PARTIS

*Qua sit
causa cur
multi pij
ac religio-
si Deo
perfectè
non serui-
ant.*

terræque ministerium, & omnium quæ
in illis sunt. Qui igitur à tam subli-
mi vita auertitur, omnem hanc ordi-
nationem, quod in se est, deducit ad
nihilum. Complures, eò quòd nò at-
tigerint perfectam notitiam prædi-
ctæ rationis, nec intellexerint, quam
prædiximus, debitam sibi excellen-
tiam, omiserunt animas suas iuxta
Dei voluntatem sublimare aut ex-
tollere, adeò vt multi Deo dediti ac
religiosi, eò quòd non intelligerent
quando in suis operibus ob solū Deū
moueantur, frequēter aurichalcum
pro auro, & stannum pro argento e-
ligunt, aut quod mediocre est pro e-
minenti: Vnde ex superbia quam ha-
bent in sui complacentia, paruaque
diligentia, quam hac in re adhibent,
prouenire solet vt tota vita in his e-
geni ac inopes persistant, contenti
fragili quadam dulcedine, &, quòd ad
rerum mundanarum appetitū, mor-
tificatione, quod quantam in se ha-
beat deceptionem, iudicet is qui no-
uit Dei filium redemptorem nostrū
vitam egisse in hoc mundo plenam
innu-

Innumeris angustijs, mortuumq; esse morte innumeris plena doloribus, quò omnibus his rebus inuitaret, vt ipsum sequeremur eodẽ sublimi suæ diuinæ voluntatis itinere, abstracti ab infinitis proprijs cupiditatibus, quæ quolibet momento nobis representantur, & cum propriæ sint, abigi debent, quò vniuersa nostra opera proficiscantur à suprema volūtate diuina, veluti iam diximus, latiusque postea dicturi sumus, atque ex consequenti vnum idemq; efficiamur cum ipso summo Deo: & de eius sublimitate ac gloria magis quàm de nostris proprijs gaudeamus.

Nec est quòd quisquam queratur librum hunc intricatiorem seu difficiliorem esse quàm alios similes, nēpe qui ad fouendam deuotionem descripti sunt. Nam hic, qui nonnullis videtur obscurior, tantæ claritatis est, vt cæteros huiusmodi libros, qui communiter leguntur, reddat intellectu faciles. Si quidem libri morales, seu deuotionis causa conscripti, tria potissimum continent: primum

*Cur Dei
filius tam
multa in
hoc mun-
do susti-
nerit.*

*Libri de-
uotionis
caussa cõ-*

*scripti
quæ tria
potissimū
contineat.*

1.

2.

3.

ea quæ facere debemus, deinde varia dicta, rationes & exēpla, quib⁹ pro- uocemur ac inuitemur ad faciēdum quod bonum est: verbi causa, profe- rēdo in medium, varijsq; rationibus ostēdendo maiestātē ac bonitatē di- uinam, virtutis eminētiam, ac respō- dēs ipsi præmium, peccati malitiam, ac pænā ipsi destinātā. Tertium verò (quod tamē pauci ex ijs libellis cōtinent) est dare formā ac modum quibus ad opus deducere valeamus bona quæ illi docent ac præcipiunt, quamq; ob causā tam amplis ver- bis ad ea nos inuident. Et, quēadmo- dum initio Prologi ex D. Ambro. di- ctum est, parum nouit qui tertium il- lud nō nouit. Itaq; licet tria hæc sint admodum necessaria, tertium tamen quodam modo dici potest magis ne- cessarium: nam libri, quos ut pluri- mum legere solēt qui theologiæ ope- ram nō dederunt, parum admodum de eo tractant. Atq; ita dici potest oēs eos libros esse subobscurōs, cū nō doceant quib⁹ modis operari valea- mus, etiā, si cetera omnia pertractēt.

Quid

I. DOCUMENTVM. II

Quid causa fuerit cur id scribere o-
miserint, non nostrum est hic perseru-
tari: Credimus tamen illos varijs iu-
stis causis ad id fuisse permotos, quæ
id tunc expetebat. Nunc autem Deum col-
landemus, quæ in tam breui Metho-
do de re adeo necessaria nobis pro-
uiderit. Vt ergo ad nostrum propositum
reuertamur, ostendamus librum hunc *Libri huius*
ceteris esse lucidiorē, ac veluti illo- *ius facili-*
rum interpretē, quod ex eo manifestum *tuens co-*
erit. Nam totus propemodum in hoc oc- *claritate*
cupatur potissimum, ut Methodum *ostendit*
tradat ac modum, quo moueantur in-
tellectus & voluntas, ut homo intel-
ligat, ac valeat in op^o deducere sub-
limia illa, quibus pleni sunt prædicti
libri. Recte igitur consequitur hunc
esse illorum veluti interpretē seu de-
claratorem, quod re ipsa iam experti
sunt complures, qui eum sibi familiarem
effecerunt, idēq; experientur quot-
quot illi se addixerint. Quod si adeo
apert^o non videatur, aduertam^o rem a-
deo spiritualē, cuiusq; tam rarus sit v-
sus, scribi non posse verbis cuius fa-
cile patentibus, neq; quemquam posse

12 PRIMAE PARTIS

*Eundem
ab insigni
utilitate
commen-
dat.*

adipisci sublimia nisi magnis laboribus. Tandemque lectorem certum reddimus, quod is qui secutus fuerit documenta huius methodi, è sacro euangelio deprompta, trimestri spatio perfectius animam suam instituet, quò ad perfectum Dei amoré accedat, quàm longo admodum tēpore posset efficere is, qui hoc libello sese iuuare negligeret, quū Deus ac Dominus noster varia ad hoc nobis dederit instrumenta, multasque vires ac potentias vt ijs omnibus laboraremus, omnibusque illis iuuaremur ad obtinendum rem adeò sublimē, quàm est perfecta animæ dispositio, requisita ad Dei amorem.

SECUNDVM DOCUMENTVM
*maximè necessarium agit de fine &
scopo, quibus moneri debemus ad ope-
randum ea quæ seruiunt reparationi
ac remedio animæ nostræ, inò qua-
cunque efficere decreue-
rimus.*

ANte omnia præ oculis habendus est finis qui nos mouere de-

II. DOCUMENTVM. 13

debet ad agendū, quod scitu admodū
necessarium est, & omni momento
inspiciendum: opus enim nō ampli⁹
habet bonitatis, quā quod accipit
à fine propter quem fit: qui si malus
esset, & opus malum esset, etiam si ex
se alioqui bonum foret. Quum itaq;
Deus bonum sit infinitum, illud me-
lius erit opus, quod purius factum e-
rit illius intuitu. Pro cuius declara-
tione animaduertendum est, oportere
seruum Dei, qui domino suo
placere cupit, in anima sua validam
plantare voluntatem seu habitum
volendi, ex validis aut frequentibus
id volendi actionibus ingentū, quæ
voluntas aut habitus ita innatus ipsū
moueat ac scire efficiat, quod quic-
quid corpore aut anima operatus fu-
erit, quicquid cogitauerit aut locut⁹
fuerit, imo & virtutes quas procura-
uerit, vnā cum hoc ipso animæ suæ
remedio, omniq; sua deuotione, o-
mnia inquam hæc fiant, quoniā De⁹
illa vult, illa semper à nobis exqui-
rit, estq; his omnibus ob suam infi-
nitam bonitatē dignissimus, seu quo-

*A fine o-
pus acci-
pit suam
bonitatē.*

*Quid in o-
mnibus a-
ctionibus
nostris pa-
tissimum
pro fine
spectare
debeam⁹.*

A 7 niam

niā per hęc ducit sibi præstari obsequiū, utq; vſitatoribus verbis exprimam⁹, ut his obsequijs gratum quippiam ipsi præstet. Dixit quōdam seruis ac discipulis suis diuina illa maiestas, quōd ob id ipsis loqueretur ut suum gaudium in ipsis esset. Hoc autem est Dei gaudium quod in nobis

Ioan. 15. est, ut ibidē D. declarat Aug. quo dignatur gaudere de nobis, nempe cum illi obsequimur ad eius voluntatem. Porro nullus modus ipsi adeo gratus est, quā is quem modō diximus: nempe ut Dei seruus adeo velit id quod Deus vult: adeo desideret quicquid ipse est, aut potest omnibus suis viribus effundere in Dei obsequium, ut in quocunque opere quod operatus fuerit alium finem, qui ipsum in opus deducat, nullū sentiat, quā velle placere ipsi Deo, siue ut rem grātā Deo faciat. Id inquā, significare volo, ut modo quodam obliuiscatur boni ac gloriæ, quæ ex opere virtutis ipsi accedere potest, solius Dei, qui hoc expetit, memor: & ob id solum operari velit quoniā Deus id cupit, id

II. DOCUMENTVM. 15

id iubet, & non sine magna causa sua bonitate expetit. Hæc omnia aliquo modo apertius percepi poterūt subsequenti paradiſmate. Est quispian *Declara-* ægrotans qui sanitatis recuperandæ *tur id ex-* gratia cibum aut medicamen *ali-emplo æ-* quod expetit, nec solum expetit, sed *grotantis* & opere ipso procurat. Interim cōtingit singularem quendam huius amicum maiori premi ægritudine, atque eodem cibo aut medicamine longè magis egere. Hic prior ille ægrotus, veluti suæ qualisqualis ægritudinis immemor, ac desiderij quod ad cibum vel medicamen sui ipsius gratia habuit, iam incipit idem ipsū desiderare, ac procurare non sibi, sed illi amico, adeò ut amor ad amicum efficiat, ut id expetat ac exquirat, quod illi sit necessarium, non ut suæ ipsius satisfaciatur necessitati, sed amici necessitati, ita ut cum per varia discurrens illud exquirat, sentit in animo quoddam desiderij feruere, illud acquirendi pro suo amico, tanquam oblitus quod ipsemet illo indigeat, deinde illud affecutus sum-

mē

16 PRIMAE PARTIS

me gaudet quod iam explebitur voluntas ac necessitas sui amici. Simile igitur esse debet id quod seruum Dei moueat ad omne desiderium & opus, simili omnino modo, nempe ut in anima sua sentiat instinctum quo desideret & operetur bonum. Sit autem illud desiderium, quia Deus optat ut illud operemur, & per hoc ducit sibi prestari obsequium, ac si sibi esset admodum necessarium, quasi penitus obliuiscens quod per has virtutes quas exquirimus, desideramus, aut operamur, consecuturi sumus gloriam & salutem. Siquidem longè magis necessari' finis est, ideo operari quod Deus velit ut illud operemur, & propter eius bonitatem quæ nos cogit ad eum amandum, ipsiq; seruiendum, quàm ut bonum & gloriam nobis ipsis possideamus. Optare enim debemus possidere bonum & gloriam, eò potissimum, quod Deus cupiat nos illud desiderare & habere, & ut illa habendo amemus eum, ipsique modo sublimi seruiamus, & non ob nostrum commodum, gaudium vel gloriam.

Est.

II. DOCUMENTVM. 17

Est autem tanta Dei bonitas ac magnificentia, quot quantò amplius hoc modo talique ratione concupiuerimus & operati fuerimus, tanto amplius merebimur, tantoque maior erit nostra gloria. Quod nunc diximus, fortasse quibusdam difficile videbitur, sed inchoantibus talia apparent cuiusvis rei principia: iudicant enim se non assecuturos id quod inchoant, sed tãdiu se in huiusmodi reb' exercet, ut per cõtinuũ exercitiũ mag' strã reddatur, ubi primũ nō audebāt se vocare discipulos. Et aduerte quòd si quis voluntatẽ deuotione accēsã haberet, tãta facilitate hæc omnia operaretur, declarata breuiter hac operandi ratione, ut minimo temporis spatio summa exequi videretur. Verum ei cui tanta deuotionis inflammatio non datur, notandum erit id quod nunc subiiciemus, in quo distinctim tangitur modus aut ratio, quam ad id assequendum seruare debemus. Ponat quisque Deum tanquã summum sibi amicum ex parte vna, seipsum autem ex altera. Quãdo voluntas

Quo methodo procedendum sit, ut quis iuxta hæc præscripta operetur.

luntas mouetur ad cupiendum talem virtutem, aut tale opus bonum, consideret quisque quo fine mouetur, & videbit ut plurimum se metu poenae, aut amore gloriae seu virtutis moueri. Hoc motuum non satis nobis esse debet, & si malum non sit, sed cum voluntas, praesupposito diuino auxilio, libera sit ut vno relicto alterum eligat, prout sexto documento latius videbitur, cumque noverimus praestantiorum esse, magisque nos mouere debere Dei voluntatem, quam nostram propriam, faciat sibi quisque vim, omittatque velle modo quo solet, & voluntatem eò transferat, ut idem meliori ratione velit, nempe quia Deus illud cupit, qui dignus est omni obsequio. O quam vile se reputare deberet is qui quippiam operatur, vult aut desiderat motus quodammodo naturali desiderio, etiam si illud bonum sit ac virtuosum, cum ipsius Dei desiderium aut voluntatem semper praesentem habeat, quae interiora nostra semper mouere debet ad quippiam volendum, potissimum.

*Sola Dei
voluntate
moueri
debemus.*

*Insuper
eorum qui
ad ea quae
naturaliter
desiderant
agunt pro
promouenda.*

II. DOCUMENTVM. 19

nam cum iam in nobis situm sit, ut
omittentes nostrum velle quatenus
excitatum est nostro veluti naturali,
licet bono desiderio illud assumamus
ac omnino velimus, moti illo
supercaelesti desiderio. Sanè horum
scoporum seu motiuorum tantum
est inter se discrimen, ut nulla mun-
di res à quavis alia tantum differre
valeat, quantum vnus horum scopo-
rum seu motiuorum ab altero. Adeò
ut incomparabiliter vnus altero ma-
gis præmineat quàm sol omni suo
splendore excedat splendorem mi-
nimæ candelæ, & mare vnà cum om-
nibus fluminibus minimam aquæ
guttulam, aut innumera auri talenta
præ vase plumbi superemineat, imò
quàm omnium coelorum amplitudo
vnius auellanz quantitate excede-
at, quàm hominis dignitas naturalis
super minimum lapidem excellat.
Quamquam enim inter hominem &
lapidem maius sit discrimen quàm in-
ter omnia superiora, adhuc tamé ma-
gis inter se differunt prædicta duo
motiua. Hic enim magis appropin-
quatur

*Quantum
sit horum
duorum
motiuorum
inter se
discrimen*

Psal. 8.

quatur ad infinitam distantiam, quā inter hominem & lapidem quantumvis abiectum. Si quidem potissimum discrimen quod hominem à lapide differre facit, est, quod ille possit operari tam excellēti motiuo seu scopo. Et quoniam angeli sunt tantæ naturalis excellētiæ, quod facilius nobis illo motiuo operari possunt, dixit Psalmista: *Minxisti eum paulominus ab angelis*. Huius iā dictæ rei cōprobationes plurimæ addi possent: hæc tamen compendiosissima est, & quam puto sufficere debet quod qui de hoc dubitauerit, magna diligentia procuret istud in opus deducere. Certò enim statim ad eò clarè videbit, ut iam verbis illud probari non cupiat. Et qui in opus deducere noluerit, legat apud Doctores sanctos qui illud asserunt, & fortassis apud se hoc gustabit, siquidē breuitas huius opusculi longiorem nō fert hic probationem. Semper itaq; annitmur, ut continuè desideremus ac operemur moti tam beato scopo siue motiuo, cum ad eò ad id nos obliget diuina

II. DOCUMENTVM. 21

mina illa ac superna maiestas, nostræ
 sublimitatis ex sola sua bonitate fi-
 cientissima, quod ipsius desiderium
 semper nos mouere debet, & effice-
 re ut nostra opera corporalia & spi-
 ritualia, magna & parua, à corpore
 aut anima ita procedant, illa inquā
 etiam opera, quæ iuxta naturalē di-
 spositionem, qua maiestas illa nos
 cōposuit, operari debemus. Omnes
 enim illæ vires vel actiones, à mini-
 ma vsque ad maximam ad conserua-
 tionem vitæ nostræ naturalis deser-
 uiunt. Et quemadmodum illas relin-
 quere non possumus, ita assumendo
 illas ex Dei amore, ad incrementum
 quoque spiritualis vitæ plurimū fa-
 ciunt. Atque ita opus infimum quod
 præstiterimus, coram oculis Dei ma-
 ioris erit dignitatis, quā supremū
 opus ab illo præstitum, qui talē sco-
 pum non habuerit. O rem miram, &
 perpetua memoria dignā, quod ma-
 ioris sit corā Deo dignitatis hoc sco-
 po siue motiuo comedere, quā sum-
 pto alio, licet non malo scopo, nem-
 pe possidendi cælestes delicias aut
 eis

22 PRIMAE PARTIS

eis gaudendi, ieiunare, siue asperis
 corporis castigationibus sanguinem
 effundere. Non quòd laudandum nò
 sit & bonum cēlestes optare delicias,
 sed quòd tantum præstet ille scopus
 isto motu, quàm totus mundus vna
 nuce auellana, imò & longè ampli⁹.
 Vt autē hoc foelici scopo ad op⁹ mo-
 ueamur, conducit plurimū vt in hoc
 potissimū intenti simus, ne vnquā
 de vno opere ad aliud trāsferamur,
 nec aliquod opus inchoemus, donec
 ad illud nos eo fine moueri sentia-
 mus quod existimemus aut sciamus
 Deum velle vt illud faciamus. Opus
 autem voco, quemlibet motum cor-
 poris aut animæ. Pro quo notandum
 est, quòd Deus immēso iubilo & de-
 siderio cupit possideri aut amari o-
 mnib⁹ hominibus, eadēq; voluntate
 cupit vt omni motu amoris quē quo-
 uis vitæ nostræ momēto operamur,
 illū amem⁹ & toties quoties ipsū a-
 mauerm⁹, aut aliud quippiam egeri-
 mus, operemur illud actu, attracti ab
 hoc suo velle infinito. Quod tātundē
 significat, vt vniuersalē regulā trada-
 mus,

II. DOCUMENTVM. 23

mus, quòd quādocunq; aliquid agere
 voluerim⁹, nūquā illud inchoem⁹, ni-
 ſcōiectis primū in Deū oculis, quo
 aspectu cōtenti nō simus, donec sēti-
 amus nos illud velle ob immensum
 gaudiū, q̄ habet De⁹ de nostro recto
 opere. Quo viso, & sēfibiliter cogni-
 to quòd De⁹ sit dignissimus cui obe-
 diatur & seruiatur, veluti tali, & isto
 modo, tāquā sublimi, illi suę volū-
 tati cōnexi, ad opus deducam⁹ quod
 viderimus esse faciēdum tanquā om-
 nis nostri boni obliti. Iustū sanē est,
 vt superna illa voluntas ei⁹, qui cre-
 auit oēs voluntates, eā habeat præ-
 minētiā & dominium in oēs volūta-
 tes, & nō solū ei obediāt in omni eo
 quòd mādauerit, verum etiā vt quic-
 quid egerim⁹ illud faciam⁹, tāquā ob-
 liti de adimplēda nostra propria vo-
 luntate, & adipiscēda nostra gloria,
 sed vt in hoc, & in illo diuina illa vo-
 lūtas perfectē adimpleatur, absimq;
 alio eipectu. Et quoniam cogitatio
 multas acquirēdi diuicias efficit vt
 homo se frustratū inueniat, cum ad-
 vertit illas se nō affecutū, expedit vt
 fini-

*Regula
 vniuersa-
 lis quando
 operis ali-
 quid in-
 choaturū
 sumus.*

similiter consideremus (ne quis de se
 amplius praesumat quam habeat) quod
 multi putantes se assecutos esse, aut
 sensisse praedictum animi motium,
 existimarunt se magna opera pera-
 gere, & tandem reppererunt parua ad-
 modum esse, facile enim inuicem se
 compatiuntur ut quis ad bona incli-
 natus, gratiaque ac vera bona appe-
 tens, & Deo gratus, seu in statu gra-
 tiae existens, considerans sublimita-
 tem quae consistit in amando Deum,
 habeat accensum desiderium perfe-
 ctè habendi talem amorem, cum ta-
 men suum hoc desiderium opus per-
 fectum non sit. Nam etsi desiderium
 de re perfecta sit, non tamen illud de-
 siderium opus perfectum erit, si de-
 sit perfectum animi motium, nepe
 ut procedat nostrum desiderium à
 magna voluntate, quae nos efficiat
 velle ac desiderare talem amorem,
 eò quod Deus vult ut illum habea-
 mus ad nostram exaltationem, quam
 plurimum concupiscit. Id ipsum au-
 tem quod dictum est de hoc bono desi-
 derio, similiter dici potest & debet
 de

de multis, qui magno feruntur zelo
ad salutem animarum, aut bonum
reip. in qua agunt, quique beatitudi-
nes illas possident quas tradit redē-
ptor noster de fame ac siti iustitiæ,
& plorant ob mala quæ vident aut
sciunt esse in mundo, quæ omnia etsi
bona sunt, possunt tamen abiecta es-
se, plurimumque à perfectione defi-
cere, quemadmodum de prædicto de-
siderio amoris diuini nunc declara-
tum est. Quare prompti esse debe-
mus, & in hoc attenti, vt in omnibus
prædictis rebus moueamus actu vo-
luntate ad operandum illo animi
motiuo quod nunc declarauimus.
Et quod de operibus illis dictum est,
similiter intelligi debet & exerceri
in vniuersis ac innumeris motibus
quæ sese animæ offerunt, cuiuscunq;
sint generis, imò & resistendo cui-
cunque tentationi. Aded enim nobis
procurandum est vt Dei voluntas in
nostra regnet, vt iam nihil ex nostra
sola oriatur, sed perfectius ex ea quæ
Dei est, quæ in nostra dominetur,
quemadmodum frequenter declara-
uimus.

B

uimus.

26 PRIMAE PARTIS

uimus . Magnam sentient difficul-
tatem huius Methodi iter inchoantes,
donec assequantur tã sublimis animi
motium, atque eximium operandi
modum qui dictus est, & multis for-
tasse diebus videbunt se non plenè il-
lud assecutos: ne tamen studium re-
mittant, seu conatum, sed aduertant
plurimos mundanos etiam diutius
laborare vt res viles acquirant, quas
tandem frequenter non assequuntur:
nos autem donum hoc certò asse-
quemur, modo illud ex intima hu-
militate procuremus, perseuerantes,
nosque ad id iuuantes ijs quæ in se-
quentibus documentis traduntur,
Sed grauius seipsum debet repre-
hendere, qui existimauerit alicuius
esse dignitatis, æstimationis aut præ-
tij, quòd obseruet ea quæ in ipsis con-
tinentur, cum aduertit magnitudi-
nem præmij quod ipsi inde promit-
titur, nempe per hæc obtinere præ-
dictum animi motium . Expedire
autem iudico, vt omnes præmoneam
quòd sub initijs interdum contin-
gat aliqua tepiditas in eo, qui tam
subli-

*Quid agē-
dum cum
in hoc ex-
ercitio te-*

II. DOCUMENTVM. 17

sublimi modo sua opera dirigit, ^{piditas &}
 propter solum Deum illa operan- ^{liqua nos}
 do, poteritque admirari quòd assum- ^{obruat.}
 pto modo sublimiori minus de-
 uotionis sentiat : quemadmodum
 mirari posset, qui ad ignem acce-
 dens magis se frigeri sentiret.
 Et quoniam æquum est, vt huic et-
 iam difficultati prouideamus, ad-
 uertendum est : quòd quisquis
 huius causam considerauerit, vi-
 debit necessum esse vt ea tepedi-
 tas nos sequatur : nec tamen ideo
 minoris esse meriti opera nostra:
 itaque ad huius declarationem
 notabimus huius tepiditatis cau-
 sam esse, quòd iam non opere- ^{Tepidita-}
 mur, nec amemus ob nostrum ^{tis huius}
 proprium bonum, quemadmodum ^{que sit}
 solemus, nobisque naturale est. ^{causa.}
 Operantes autem nunc ex so-
 lo Dei amore, à nobis veluti
 remouemus radicem, vnde com-
 munitè ac naturaliter obueni-
 re solet omne gaudium, omitten-
 tes videlicet proprium nostrum
 bonum ac requiem : & alienum

B 2

bonum

bonum assumentes, nempe Dei gloriam, pro requie ac fine nostrorum laborum: quæ cum res sit supernaturalis, nobisq̃ adeo insolita, non mirum, si magnum adferat laborem efficere huiusmodi mutationē. Vnde ex prædicto gaudio nobis provenit hæc tepiditas ac frigiditas: donec multum assueti simus sentire & appreciari, æstimare, amare, longeq̃ pluris facere Dei gloriam quam nostram, eamq̃ longè magis pro nostra ducere, quàm ipsam nostrā propriam, tanquam rem quàm multò magis amamus. Hoc ubi probè adepti fuerimus, pertingemus ad ignem, qui tepiditatem aut frigiditatem nō recipit, & præterea longè maius erit nostrum meritum: quod longè apertius fiet, ubi viderimus ea quæ in subsequētib; continentur post medium quarti capitis secundæ partis huius opusculi de oratione.

Obiectio

Nunc itaque cognito fine propter quem operari nos oporteat, posset quis aduersus dicta moveri admiratione, quòd cum scriptura sacra, po-

ca. 11.

tissimum euangelica, sit adeò perfe-
 cta, non tamen videtur cōtinuè hunc
 finem proponere, cū aliquid ad-
 monet, iubet, aut prohibet: sed vt
 plurimum vel poenas comminatur,
 aut inuitat proposita gloria Pro quo
 aduertendum est, quòd quemadmo-
 dum Dei filius, Dominus ac redem-
 ptor noster à quo promanauit do-
 ctrina nostra euangelica, cū in se-
 ipso perfectissimus esset, frequenter
 in sua persona suscepit ea quæ fragi-
 litatis aut infirmitatis nostræ erant,
 quò nostræ fragilitati condescende-
 ret, quemadmodum dum fugit, sese
 occultauit: & quasi mortem metuēs
 panēre actūdere cœpit, aliaque si-
 milia fecit, prout ostendunt sacra e-
 uangelia: ita quoque voluit vt ipsius
 doctrina talibus verbis scriberetur,
 qualia requirebat nostra abiecta cō-
 ditio ac fragilitas operantium, qui
 maiori ex parte mouendi erant ad
 operandum spe gloriæ aut metu pœ-
 næ, præsupposita post peccatum hu-
 mana corruptione. Simul tamen an-
 notare debemus, quòd quemadmo-

Cur Eua-
 gelica

Doctrina

sublime

hunc finē

nō semper

nobis pro-

ponat:

Marc. 14

dum redemptor ac seruator noster
 Christus infirmitates illas cum sum-
 ma perfectione & charitate susce-
 pit: ita vir perfectus doctrinam e-
 uangelicam audiet, & iuxta illam o-
 perabitur: motus quidem minis ac
 promissionibus quæ in illa conti-
 nentur, hoc tamen ipsi ceteringet abs-
 que vllō detrimento perfecti modi
 operandi, de quo tam multa hoc do-
 cumento diximus. De quo si quis du-
 bitauerit, aut putauerit hæc non pos-
 se inuicem se compati, poterit id
 perspicere verum esse, vbi declara-
 tum fuerit quo pacto modus ille
 perfectus stare possit simul cum eo.
 sacræ scripturæ loco, quo redemptor
 noster poenis inferni nos terret:
 nam eo modo quo istud intellectum
 fuerit parebit quicquid in eum mo-
 dum alio loco legerimus, Dicit
 Christus in sacro euangelio, *Nisi pæ-
 nitentiam egeritis, omnes similiter pe-
 ribitis*. In quibus verbis continetur
 vnum præceptum sanctumve consi-
 lium, additis & minis, in quibus mi-
 nis, duo considerari possunt. Pri-
 mum

*Luc. 13.
 Præcepta
 illa sue
 consilia
 que mi-
 nis conti-
 nent.*

II. DOCUMENTVM. 37

mum est poena quæ nobis commi- ^{quomodo}
 natur, alterum voluntas qua Deus ^{accipienda}
 minatur, & hæc est voluntas vt illi ^{sint, vt}
 seruiamus, & non pereamus. Verus ^{sublimi}
 Dei seruus illi præcepto debet obe- ^{huic fini}
 dire, non quò poenā euadat, sed quod ^{nihil ob-}
 Dominus Deus qui comminatur, cu- ^{fiat.}
 pit ac vult vt poenitentiam agamus,
 nec in eam poenam incidamus. Me-
 mor ergo quod Deus desiderat vt i-
 psi seruiamus, nec in tantum malum
 incidamus, quasi damni suæ poenæ
 oblitus, agit poenitentiam. Iste ita-
 que illa perfectione operatur, mo-
 tus tamen comminationibus sacræ
 scripturæ. Et ita continet scriptura
 summam suam perfectionem, et-
 iam si simul habeat quod infirmita-
 tis ac fragilitatis esse videtur, vt &
 fragilibus seruiat, illoque moueat
 ad operandum, prout sua fragilitas
 expostulat. Quod autem in hunc
 modum intelligenda & recipienda
 sint promissa & minæ sacri euange-
 lij, satis ostenditur ex primo illo,
 maximo man dato omnibus posito, *Mat. 23.*
 quo præcipitur vt amemus Deum

B 4

ex

*Quomodo
quis possit
perfectè
implere
summum
illud de
Deo dili-
gèdo mō
datum.*

ex toto corde nostro ac viribus:
quod non satis adimplet is qui non
in Deum impendit omnes vires quas
habet, ut ipsi seruiat, utque & gloriā
cœlestem desideret, & poenam ge-
hennæ abominetur tam illud deside-
rando, quàm istud abominando eo
modo quo iam diximus: nempe ut
postremus utriusque finis sit adim-
pletio diuinæ voluntatis, & eius ob-
sequium ac gloria: siquidem seruien-
do ipsi, & obtinendo cœlestem glo-
riam, euadendoq; gehennæ poenam
eò peruenimus, ut perfectè adimple-
amus summum illud de Dei amore
præceptum, quod semper transgre-
deremur transmissi ad poenam per-
petuam. Vidimus itaque causam cur
sanctum Euangelium illo modo præ-
cipiendi ac comminandi utatur, dum
omnes communiter alloquitur, tam
fortes quàm fragiles & imperfectos.
Sed quoniam hic noster tractatus
maiori ex parte dirigitur, non ad eos,
qui adeò infirmi sunt ac debiles, ut
eis magno oneri sit vel ipsa Dei præ-
cepta adimplere, sed ijs potius qui-
bus

III. DOCUMENTVM. 33

bus leue videtur Domini onus, & iugum suaue, qui que summè appetunt illum sequi, assumendo summum perfectionis modum, idcirco vt plurimum procedit absque comminationibus aut promissis, sed passim attingendo supremum illum finem qui Deus est, in quo, vt diximus, adeò fixum debet esse cor nostrum, vt nihil appetamus aut metuamus, nisi quod nos adducit vel abducit ab eo, quod ille vult vt nos appetamus aut metuamus: idque quia ipse cupit, quod ipsum latius postea declarabitur primò tertiæ partis capite.

III. DOCUMENTVM.

De duplici modo seruiendi Deo, & quantum deceat omnes, potissimum tamen personas religionem aliquam professas, vt secundo, hoc est, sublimiori modo, Deo obsequantur.

Tertio loco animaduertendum est ei, qui tam sublimi & excelso Domino seruire cupit, quot modis contingat ipsi seruire,

B 5

vt

*Matth. 9.**Duplex**mod^{us} ser-**uendi**D. o.**Primus**mandato**rum.**Secundus**consilior^{um}.*

ut hoc cognito, eligere valeat eum
qui illi sit gravior. Quum autem i-
dem Dominus ac doctor æternæ sa-
pientiæ adolescenti cuidam cupien-
ti id ab eo discere, declarauerit du-
plicem esse hunc modum, non est quod
super hac re longius disceptemus.
Primus itaque modus consistit in ob-
seruandis Dei præceptis. Secundus
autem, ut qui perfectus Dei seruus fi-
eri cupit, relictis omnibus quæ mun-
di sunt, sequatur vestigia diuinæ illi^{us}
maiestatis, quæ reliquit vniuersus in ter-
ris, cuius sacra vita multis exercitijs
deducebatur, & per graues labores,
non quod sanctissima ac regia illa
persona ipsis indigeret, sed quia sin-
gula illa exercitia plurimum no-
stra referebat imitari: voluit seruus
fieri ut nos seruire doceret. In plu-
rimis autem rebus seruiuit, ut intel-
ligeremus quam exercitata, & exa-
cta in omni virtute esse debeat il-
lius anima qui tanto domino probè
obsequi cupit, illumque amare. An-
notandum est autem quod etsi De-
us ac Dominus noster in hominum
liber-

III. DOCUMENTVM 35

libertate & comitate reliquerit, non
 necessario obligando ut secundo *omnes*
 modo hic posito ipsi seruirent, ad id *homines*
 tamen omnes obligantur, nisi abie- *ad seruic-*
 cti & incircumspecti esse malint. *dum Deo*
 Omnibus siquidem positum est ma- *sublimiori*
 gnum illud mandatum de amando *modo in-*
 Deo toto corde, omnibusque viri- *uitantur.*
 bus. Quod si reprehensione dignus *simile*
 indicaretur, qui ad aliquem locum *quo illorū*
 accederet, intentione quippiam reprehen-
 necessarium aut admodum utile *diu neg-*
 in opus deducendi, si illo relicto *ligentia*
 in alia quauis re abiecta sese occu- *qui Deo*
 paret, longè magis culpandus est *perfectio.*
 qui ad hoc natus in hunc mundum *ui modo*
 (quod nobis omnibus conuenit) ut *seruire nō*
 omnibus viribus semper seruiat sū- *canantur.*
 mo Deo, huius seruitij dignissimo,
 & in quo tanta est utilitas, illud ta-
 men ipsum omittit, eò quod ipsi sub
 poena mortis id non præcipiat, oc-
 cupatus interim in abiecto eius ser-
 uitio, mixto mundanæ vanitati quæ
 velocissimè transit, plurimumque
 mali adfert. Quod si omnes cul-
 pandi sint Deo non seruientes

Religiosi
multo
magis quā
alii Deo
perfectis-
simè ser-
uire tenē-
tur.

illo secundo modo, iuxta cuiusque
statum & conditionem, longè magis
religiosi, qui mundo relicto iam il-
lud inceperunt, feceruntque se quo-
dammodo familiares in domo &
mensa Dei, id continuare debent, o-
perando quod perfectius est, imitan-
do filij Dei vestigia, qui (vt habet D.
Bern.) non contenti solis præceptis,
semper scrutari debent, & ex ijs que
de verbis diuinis, & conditione di-
uina nouerunt, inuestigare quid De-
us velit, quidue illi magis gratum sit
vt agamus, & ad hæc dati sunt nobis
intellectus & appetitus, vt semper
magna perquiramus & scrutemur.
Quum autem in hoc documento a-
gamus de duobus his seruiendi mo-
dis, vt illum eligamus qui grator est
altissimo regi, breuibus ac vſitatis
verbis declaremus sententiam quam
redemptor noster intendit, dum se-
cundum seruiendi modum tradens,
ait: *Veni, sequere me*; vbi videtur o-
mnibus & cuilibet nostrum dicere,
vt quicquid ad nostram doctrinam
scriptum est compleamus: non so-
lum

Matth. 19

lūm operantes cum amore, sed ex amore, siue propter amorem. Hæc enim vestigia sunt quæ ille iubet ut sequamur. Proinde non satis est aliquid adimplere eius quod ibi scriptum est, sed totum complendum est. Nec satis est ad bene seruiendum operari cum amore, siue comitante amore: sed opus est ut fiat cum amore, & propter amorem. Cum amore seruit exoletus aut minister, qui amat quidem dominum suum, non tamen propter amorem id facit, quando illi non seruiret, nisi mercedem ab ipso expectaret. Seruiret autem illi cum amore & propter amorem, si ob id solum seruiret, quod talis dominus cupit, & gratum habet tale eius obsequium: & quia diligit bonitatem ac societatem talis sui domini absque villo alio respectu. Huiusmodi verum obsequium est, quod à supremo domino ac magistro discere debemus, qui, ut nouimus, pro nobis seruire voluit, ex quo seruitio & ipse affectus est vniuersale dominium, & nobis continget regnum perpetuum.

*Quid sit
Christum
sequi.*

um. Quòd autem verba illa: *Veni se-
quere me*, significant vt adimplea-
mus cum amore & propter amorem,
quicquid scriptum est vt faciamus,
facile perspiciet qui aliquid diu-
dicare nouit. Siquidem Christum
sequi, est, operari, quod ipse ad no-
stram doctrinam operatus est, & eo
modo quo ille operatus est. Ipse
autem indubiè omnia cum amore &
propter amorem operatus est, cum
sublimior sit ille modus, quod &
nos facere possumus, quanquam non
tam perfectè quàm ipse. Quumque
ita sit, nequaquam nobis dicendum
est, quòd iusserit Dominus tantum
vt in operando ipsum sequamur, &
non in modo operandi: cum parum
admodum profit ipsum operari, si
desit modus ille iam dictus & decla-
ratus operandi, nempe vt operemur
cum amore, & ex amore. Neque e-
nim de tam sublimi præceptore, tam-
que liberali, & magnifico Domino
susplicandum est, quòd parua utilita-
tis doctrinam nobis tradiderit. Qua-
propter cum prior horum modorū
clarus

III. DOCUMENTVM. 39

clarus sit, qui & è suggestu & alibi
indies traditur, quo pacto videlicet
ita Deo seruiatur de secundo potissi-
mum modo taquam perfectiori mi-
nusque vulgari, & rariùs per docu-
menta declarato, nunc artem tradi-
mus, quæ etiã abudè omnibus pro-
desse poterit. Quapropter rursus ex-
hortamur omnes qui tam sublimem
adeoque vtilem artem addiscere cu-
piunt, vt animaduertant quòd si ad
humiles & abiectas huius mundi ar-
tes addiscendas necessarij sunt instru-
ctores qui eas doceant, ad hanc lon-
gè magis erunt necessarij: qui si non
adeo perfecti possint haberi, supple-
re debet exacta discipulorum dilige-
tia quod illinc deest. Super omnia
autem docebit in omnibus Spiritus
sancti vnctio.

IV. DOCUMENTVM.

1. Ioh. 8.

*Quo præ oculis ponitur strages in ani-
ma per peccatum facta: vnde pro-
cessit vt sit adeò difficile Deo subli-
mi modo seruire, ad quod tamen na-
ti eramus.*

Quarto

*Quantam
fragem in
anima fe-
cerit pec-
catum.*

Quartò grauius animaduertē-
dum est, vt tanto domino ser-
uire cupientes, consideremus
qua dispositione constituti simus, vt
cuius defectui in nobis ritè proui-
deamus. Annotabimus ergo quod o-
mne malum quo impedimur ne Deo
sublimi modo seruiamus, à peccato
prouenit, quod animam debilitauit,
& ad malum conuertit. Nam si illud
non interuenisset, magna facilitate
quoduis bonum operaremur: acce-
dente verò peccato in tantum disso-
luta sunt nostra desideria, appeti-
tus ac voluntates; graui infirmitate
spirituali ab hoc peccato emanante,
vt iā veluti fastidiosi vix aliud quip-
piam amemus aut desideremus quàm
abiecta, damnosa ac vitiosa, bono
infinito, ad quod conditi sumus, ob-
liuioni tradito, tanquam re in qua iā
gratum saporem non percipimus.
Atque hinc prouenit animæ confu-
sio, ac perturbatio quam in nobis se-
rimus, in tantum distracti ab eo ad
quod conditi sumus, vt bono relicto
semper inclinemur ad malum. Sum-
moque

IV. DOCUMENTVM. 41

moperè tamen considerandum est, quod etiam si in nobis contigerit tantæ egritudinis strages, non aufertur tamen ob id obligatio ea peragendi quæ debemus, & ad quæ in hunc mundum venimus. Nam etsi ex dicta iam infirmitate qua detinemur difficilis sit nobis operari, non tamen adeo, ut omnino impotentes nos reddat, præsupposita diuina nobis fauente misericordia, cuius auxilio reparari potest nostra perditio. Præterea animaduertendum est, quod eò magis accedit quis ad egregiam illam dispositionem quæ ad seruiendum Deo exigitur, quæque fuisset in anima ad omnia, nisi illa peccasset, quo magis reparatas ac dispositas habet appetitiones & desideria, per peccatum, ut iam visum est, prius indisposita. In

& se

Quæ dispositio requiratur in anima ut Deo perfectissime seruire possit.

& sequens omnia remedia quæ inuenire poterit, seu quæ hic dicentur. Eo verò gradu quo quisque id obtinuerit, in eo sublimabitur hie virtute ac sanctitate, & postea gloria. In tantum autem posset quis in his proficere, quòd eam propemodum obtineret facilitatem, ad operandum cum magna delectatione, quam in statu innocentiae habuisset, quemadmodum nonnullos sanctorum credimus obtinuisse. Quæ verò nobis agenda sint vt istud obtineamus, hic tractandum est, quantum Dominus ad id adiuuerit. Debent autem hæc frequenter & attentissimè legi. Semel enim aut iterum perlegere non magis prodesset, quàm ei qui dialectices ignarus est, prodesset, semel aut iterum cursim librum perlegere qui eam artem traderet.

V. DOCUMENTVM.

De instrumētis tum in corpore, tum in anima, ad obtinendam hanc reparationem nobis traditis, quanquam tamen omnis sanctitas in hoc potissimum

finem consistat, ut quis continuè operetur his quæ in anima consistunt.

Quintò itaque animaduertendum est, quòd sicut corpus habemus, & animam, ita in utroque horum instrumenta habemus quibus operemur. Siquidem corpus pedes habet ad ambulandum, manus ad quidvis operandum, linguam ad loquendum, & ita de cæteris. Anima verò habet intellectum quo cognoscat, voluntatem qua velit, variasque similiter appetendi vires. Est autem notandum, quòd quo sublimior est operans unà cum instrumento, eo sublimius est & opus, modo cætera ad actum concurrentia sint paria. Corporalia quidem opera tantò plus habent excellentiæ, quantò excellentius est animæ instrumentum quod ad actum concurrat. Dicitur autem egregium instrumentum quod ad actus productionem mouetur bono fine, quare excellentissima instrumenta sunt intellectus & vo-

*Que sint
instrumē-
ta animæ
quibus o-
peratur.*

& voluntas, quæ possunt à solo Deo moueri: veluti secundo documento diximus. Parui itaque æstimanda sūt corporalia, quæ ita non proficiuntur. Et hoc est quod volebat D. Paulus, cū ad Timotheum scriberet, corporalem exercitationem ad modicum esse utilem. Porro animæ actiones alterius sunt generis, nempe quod ex se possunt magnæ esse utilitatis: Veluti si quis intellectu se exerceat, considerando quantæ abiectionis sint honores huius mundi: quantæ autem sublimitatis sit quod Deus præcipit, aut ipsius gloria: item ut cognoscat quo pacto moderari debeat passiones, iuxta id quod dicturi sumus nono secundæ partis capite. Rursum volūte, amādo quicquid bonum esse nouit, & refutando quod vanum est. Huiusmodi enim voluntatis refutationes magnæ essēt utilitatis, etiam si corpus veluti oculos quiesceret: nam ex talibus exercitijs producerentur excellentes habitus, malique corrumperentur, quod ex se plurimum laudādum est, etiam

*Animæ actiones
quæ sunt
vtilis
& eximie.*

etiam si fiat id solius virtutis amore, quemadmodum faciebant philosophi: magis tamen in Christiano qui fidem habet, longè autem amplius, si in quolibet opere iuncta fide intentionem actu in Deum dirigamus, quemadmodum toto secundo documento declaratum est. Vnde annotandum est quantum debeat quis se exercere in actionibus animæ, quod efficere potest, siue corpore sit occupatus siue non, quouis tempore & loco, ad eò ut etiam cum altero de temporali negotio colloquendo possis per animam operari, amando Deum, recordatus seu recogitans aliquod opus ipsius. Graue fortasse istud videbitur ei, qui huius rei habitum nondum assecutus est; assuetudo tamen illud facile efficiet, etiam si non sine difficultate ac labore quispiam assequatur huiusmodi consuetudinem. Verum propterea dici solet, quòd virtus circa difficile versatur. Toties voluntate tibi vim quandam ingeres, ut artifex industrius reddaris ad multa operandum, ea quoque

grat-

*Animæ
actiones
semper et-
iam cum
alijs con-
uersando
exerceri
possunt.*

grandia, etiam cum facilitate. Quod si id nō tētes, nō est quod admireris, aut dicas te non posse Deo magis esse deuotum, cum vt sexto documento tradetur, in manu tua sit, præsупposito Dei auxilio, quicquid libuerit velle aut nolle, quoties placuerit. Aduerte autem quod si in terra id assequi cupias, vt magnus Dei amicus aut seruus esse valeas, tanto magis id assequeris quanto magis ac magis assidue omni hora ac loco, instrumentis animæ, vt dictum est, operatus fueris. Atque id est, quod sanctos in celo tanta gloria sublimauit, huiusque defectus adeo reprehensibiles in terra efficit. Quum igitur in hoc tanta ex parte consistat nostra sublimitas, vt animæ instrumentis operemur, nostraque deiectio in huius exercitij negligentia, opera pretium erit tradere qua ratione nos ad id vtemur, qui hactenus veluti exanimis fuimus, quo ad operationem quæ animæ fierent instrumentis. Vtique ab intellectu inchoemus, relicta voluntate in sequens documentum, præ-

præmittemus regulam quandam the-
 ologicam ac philosophicam tanquā
 fundamentalem, nempe quod natu-
 ralis noster appetitus illud natura-
 liter desiderat ad quod inclinatur,
 quodque suaue ipsi videtur, tale in-
 quam, ad quod desiderandum non ei
 opus est alio inuitante aut auxilian-
 te, quin potius illud necessariò, aut
 quasi coactè desiderat. Non sic autem
 operatur voluntas, sed primum con-
 sultat illud cum ratione, cumque ostē-
 sum fuerit ei conueniens esse, liberè
 mouetur ut illud velit. Quā ob cau-
 sam dixit etiam Philosophus nihil
 esse volitum nisi præcognitum. Vn-
 de colligimus rei cognitionem quā
 in intellectu habemus, esse vice lu-
 minis, ut videat voluntas quo pacto
 moueri debeat ad volēdum. Hoc ita-
 que præsupposito, sūmoperè aduer-
 tendum est, quod ad hoc ut benè, imò
 & perfectè operemur, necessum est
 prouidere ne in cognitione erret in-
 tellectus, quo habito statim mouea-
 tur voluntas ad volēdum id quod tali-
 ter cognitum est. Si autem erret in-
 telle-

*Naturalis
 appetitus
 noster
 quid po-
 tissimum
 deside-*

*Voluntas
 nostra
 quomodo
 operetur*

*Intellectu
in omnib⁹
actionibus
virtutes
quomodo
viri possi-
mus.*

tellectus, quod frequenter contingit
ex malitia, quæ nos excoecat, aut nõ
errat fortassis intellectus, sed volun-
tas ea qua est libertate, non vult se-
qui quod nouit esse bonum, & hinc
incidit homo in omne malũ. Omis-
sis autem multis quæ hac in re dici
possent, ac deberent quod potissimũ
seruit, præsentì operest, vt semper
in hoc maximè simus attenti, dum
intellectu vti cupimus, vt cum opus
aliquod virtutis, aut quod nos ad
virtutem disponit velle optamus,
puta despici ab hominibus, fugere o-
mnes delectationes, quas viri quique
egregij abhorrerunt, in his cæteris-
que omnibus quæ nobis graues ad o-
perandum, aut etiam ad volendum
apparēt, statim intellectus operatio
accedat, qua illas consideret, & ap-
prehendat tanquam preciosissimas,
Deoque gratissimas, quæ & nobis vi-
tam promereantur perpetuam, quæ
admodum secundo capite secundæ
partis declarabitur, vt vbi tales esse
cognouerit, ipsa voluntas animum
assumat, quo ad illas volendum &

am-

& amplectendum moueatur, in opus illas deducendo. Quanquam enim voluntas ipsa operetur libertate, frequenter tamen rei quæ offertur difficultate aut asperitate deterrita, omittit operari; & ita delinquit, omittens id ad quod tenetur: si verò annitamur ipsi per intellectum, modo quo prædictum est, viam sternere, tantum suscipiet animum vt cognita operis, etiam poenalis, excellentia, velit illud: tantaque propemodum facilitate operetur, quàm id quod naturaliter exoptat. Qui ea ratione operaretur, facile fieret magnæ virtutis, ac reparatam haberet magnam partem stragis, quæ per peccatum in anima facta est, magnaque facilitate operaretur, quod in cœlo & in terra facit esse beatos, nempe quod magnalia Dei magna ex parte cognosceret, eaque amando de ijs gauderet, quemadmodum ex parte dictum est, & amplius in sequentibus dicetur.

VI. DOCUMENTVM.

*De potestate in nobis posita operandi
supremo animæ instrumento, nempe*
C *volun-*

voluntate, qua possumus velle & amare, aut nolle nec amare quamcunque rem, idq; quoties libuerit, eademq; voluntate operi nostro finem praescribere qui placuerit. In omnibus tamen his praesupponimus diuinum adiutorium quod huiusmodi Dei seruus semper est paratum.

Sextum hoc documentum plurimum notandum est, pleneq; cognoscendum & intelligendum, tanquam praecipuum fundamentum omnium quae dicenda sunt, ac totius vitae spiritualis, continetque canonem admodum memorandum fundatum in libertate liberi arbitrij, declarante quid voluntate possimus operari, & ita a profundo somno animam excitante. Praesupponit tamen in omnibus diuinum auxilium, quod non deest fidelibus, sine quo ne cogitare quidem possumus, ut habet D. Paulus, quicquam salutis nostrae expediens, quantum minus velle aut operari. Hoc itaque praesupposito, est in cuiusque potestate appetere, aut appetitum relinquere cuiusvis rei,

2. Cor. 3.

In voluntate nostra possumus, aut

VI. DOCUMENTVM. 51

rei, quæ iudicata fuerit appetēda aut *quid ap-*
nonappetenda, idque hoc aut illo fi- *petere*
ne, & toties quoties libuerit. Huius *vel non*
in vna quapiam re ponatur exemplū, *appetere.*
vt & in reliquis idem fiat manifestū.

Vt homo quispiam parui reputetur, *Declara-*
res est quæ appeti potest à quocunq; *tur id ex-*
homine, etiam si quibusdam difficile *emplo.*
sit se inclinare ad id appetendum. Po-

test quoque varijs finibus id appeti,
& ex his eligi quem quisque prætulerit.
Potest enim quispiam id appetere, vt
animi modestiam eo pacto assequatur,
qui bonus finis est. Rursum, vt in aliquo
similis efficiatur vnigenito Dei filio, qui
pro nobis despectus fuit, & hic melior finis est.
Ad hæc potest quis id appetere, quò per hanc
abiectionem ad hoc disponatur, vt Deus in
ipso gratum inueniat obsequium, per
charitatem & amorem perfectum, & hic
adhuc sublimior finis est. Nunc contrà
ponamus exemplum derelinquendo rei
appetitū. Potest quisque omittere
appetitum, hoc est, non appetere æstima-
ri, aut singulariter amari, seu

*Quo fre-
quentius
voluntas
se ad ap-
petenda
aut relin-
quenda
que appe-
tebat in-
clinat, eo
citiùs ha-
bitus vi-
tiosi pre-
dicantur,
& virtu-
osi gene-
rantur.*

nolle aestimari, idque eisdem finibus quos iam diximus, etiam si ex naturae corruptione inclinetur ad hoc, ut cupiat summè aestimari, aut reputari. Similiter hoc aduerte, quòd quemadmodum est in cuiusq; potestate quippiam appetere, vel quod appetebat relinquere, ita est in eius potestate toties id actu efficere, quoties libuerit in die, aut breuiori temporis spatio: & quantò sæpius voluntatem inclinauerit ad appetendum, aut relinquendum quod appetebat, ut dictum est, tantò citiùs vitiosos habitus corrumpet, ac generabit virtuosos. Et præterea in singulis volùtatis ad hæc inclinationibus est singulare meritum, modò talis inclinatio fiat ad placendum Deo, prout secundo documento dictum est. Ad maiorem autem dictorum elucidationem, notabimus, quòd producere actum appetendi id quod naturaliter horremus, fit, quando considerantes, quòd Deo seruitur, ex eo quòd illud appetamus, inclinamus voluntatem, vim quodam modo illi facientes, ut illud appetat, quemadmo-

admodum æger potionem amaram appetit, eò quòd sanitatem adfert, quam tamen naturaliter abhorret. Actus autem non appetendi id quod naturaliter exoptamus est, dum considerantes illud Deo nò esse gratum, neque nobis vtile, inclinamus, quodam modo cogendo voluntatem, vt illud non appetat. Erit autem verè nò appetere, etiam si remaneat quædam sensualitatis repugnantia, quemadmodum in ægro contingit, qui non vult edere cibum cuius tamen habet appetitum, eò quòd ipsi nociuus sit, estque admodum vtile nolle illum edere, etiam si non tollatur inordinatus eius appetitus. Et ita dictum est quod virtutum actus producere possumus quoties libuerit. Est autem notandum, quòd præter continuum studium quod in nobis esse debet voluntatem exercendi, ad appetendum bona quæ desideranda sunt à nobis, & ad omittendum appetitum malorū, quo, malis habitibus eradicatis, plantemus bonos, conducit etiam plurimum vt frequentissimè vtamur præ-

*Actus ap-
petendi
vel nò ap-
petendi
quomodo
producantur.*

*Primis
motibus
resistēdū.*

fenti documento, quo primos illos motus cohibeamus, qui etiam viros virtuti plurimum deditos impugnat: aut eos in quibus longius destinemur, seu etiam interdum consentimus, cum motus, opus, aut cogitatus versentur in materia peccati venialis; quemadmodum delectari ut in aliqua sint aestimatione facta aut dicta nostra, aut aliorum quibus mundi siue carnis ratione afficimur; aut contristari seu dolere de contrario, nempe de iniurijs, aut aliorum à nobis auersionib⁹. In quibus omnibus, etsi nos detineri aut consentire non sit mortale, tantum tamen adfert damnum, quantum nouit qui Deum ex animo querit. Inde enim anima obtunditur, & aggrauatur ad omnia qua agenda sunt. Qui ergo cupit suorum actuum semper esse dominus, ac potens, ut facile bene operetur, debet primo motui per voluntatem statim resistere, appetendo iniurias, labores, molestias, ac contemptum, siue quamcunq; contradictionem, quæ sese obtulerit, aduersando tali appetitu doloris, qui pri-

primo motu sese offeret ob huiusmo-
 di iniurias aliaque similia quæ iam
 diximus. Et contrà conuersi ad hono-
 res, hominum fauores, aliaque sua-
 uia ac delectabilia, quibus sese statim
 adiunget motus complacentiæ, para-
 ti esse debemus vt voluntate actum
 producamus non appetendi similia,
 quæ naturaliter concupiscimus. Si-
 quidem ita agendo primùm vanita-
 tem ac peccatum euitabimus, idque
 sæpius agendo obtinebimus excel-
 lentes habitus, expulsis malis. Et *In quo cō-*
 in hoc consistit clauis totius no- *sistat clauis*
 stræ reparationis. Notandum est *uis nostra*
 præterea, quod frequenter ob ma- *reparatio-*
 los habitus & consuetudines dif-
 ficile reddetur appetere bonum,
 aut non appetere malum, vel hunc
 assumere finem illo relicto: sed ni-
 hilominus prout iam dictum est, id
 tandem situm est in nostra potestate,
 etiam si initio tam debiles actus pro-
 ducantur, vt videantur necesse ap-
 petere: nec non appetere: non tamen
 ob id omittere debet quis huiusmo-
 di actus producere, paulatim enim

Non sunt maiorem vim accipiunt: & etiam cū
relinquē- adedò debiles iudicantur, non paruum
di huius- adferunt animæ meritum. Scio quic-
cemodi a- quid istud est, initio nihil propemo-
ctus vo- dum apparebit: verū prima gram-
untatis eò matices principia aggredienti, si vni-
quod par- cum nomen discat per casus inflecte-
rum nobis re, videbitur propemodum nihil ef-
fectum fectum esse, attamē si alterum ac ter-
facere vi- tium, & ita paulatim addiscat in fine
deamur. anni loquetur, ac intelliget fermè o-
 mnia, longēque magis post secundū
 annum, & ita paulatim perfectus ef-
 ficitur grammaticus. Sed aduertē-
 dum, quòd talis quolibet die dat grā-
 maticæ operam idque multis horis,
 magno conatu & studio memoriæ
 suæ & intellectus, & est totus huius-
 modi conatus ad illud necessarius,
 quantò magis id necessarium est in
 summa hac arte, qua discimus Chri-
 sto seruire, ad quod non vnicum ha-
 bitum, sed multos assequi oportet,
 nempe habitum charitatis Dei ac
 proximi, potissimū autem inimici,
 habitum humilitatis, patiētiæ & ab-
 stinentiæ, quorum quisque plus exigit
 tem-

VI. DOCUMENTVM. 57

temporis, quàm vt quis grammaticus efficiatur, ex eo quòd in anima nostra radicati sint alij habitus his multum contrarij, quòd non contingit in eo qui grammaticæ, aut alij cuius scientiæ dat operam. Aduerte tamen quòd quòd vehementiores ac frequentiores fuerint actus quos producit voluntas, eò citius acquiritur habitus, quemadmodum contingere solet inter duos æqualis ingenij, quòd alter vnus anni spacio amplius proficit, quam alter duobus, eò quòd ille totis viribus studio incubuerit, alter parum laborauerit. Actum autem vehementem seu intèsum appellamus, vt verbi causa, si accedat iniuria, contemprus aut vilipensio non præcogitata, imò nec imaginatione præconcepta, quid acturi essemus si tale quid contingeret, si tunc voluntatem fortiter inclinaremus, vt in tantum illud appeteret, quòd etiam gauderemus, quòd tali gaudio domaretur nostra anima aduersus id quòd primo amabat contra Dei voluntatem. Atque è diuerso, si oblato nobis honore aut

quo vehementiores sunt actus voluntates, eò citius acquiritur habitus.

Actus vehementes qui sint.

C s homi-

hominum favore voluntatē fortiter inclinaremus ad horum auersionem, eo quòd huiusmodi honor ac fauor, obstacula sint deiectioni, quæ via est ad humilitatē, quā Deus tantoperè amat. Huiuscemodi actus tātæ sūt efficacix, quòd pauci tales producerēt excellentem habitum humilitatis & patientiæ, quanquam regulari cursu ex multis actibus producat habitus. Et quòd de his virtutibus dictum est, pari modo & de cæteris venit intelligendum. Est autem in his notandū, quòd super omnia exigit nostra fragilitas, vt magna vi laboretur in vitijs eradicandis. Porro vitiorum radicem dicimus, non magnam duntaxat, sed & quantumuis paruum inclinationem, quam in nobis moueri sēferimus, aduersus id quod nobis in euangelio præceptum aut consultum est. Conemur itaque ad hoc, vt viri & filij Dei excelsi. Quantumuis enim in altum plantatæ sint huiusmodi radices, frequentibus actibus illas tandē extirpabimus è terra carnis nostræ, quemadmodum indies contingere solet.

*Vitiorum
radix quæ
fit.*

solet extirpando è terra radices plantarum corporalium. Huiusmodi enim radices non extirpantur vno vel altero seu tertio tractu, sed pluries frequentatis tractibus hinc inde. Longè autem plures necessarij sunt ad extirpandum vnum habitum vitiosum: habet enim longè altius fixas in corpore & animo radices. Documentum hoc videri potest tantum verba arida complecti, sed aduertat quisque, quòd talia videri soleant artium aut scientiarum principia. Est tamen tantæ utilitatis hoc documentum, vt ipsum solum sufficiat ad tradendam nobis rationem ac modum operandi, etiã si alius modus vel omnis alia ratio ignoretur. Est autè adeo necessarium vt sciatur, ac plenè intelligatur quã necessarium est, vt cognoscatur & habeatur fundamentum, ad quoduis forte ac stabile ædificium. Vanum autè esset sperare virtutum sublimitatem via ordinaria attingere absque modo hic tradito. Et ob huius defectum plerique multum laborarunt, & parum assecuti sunt, quemadmodum &

60 PRIMAE PARTIS
in plurimis mundi rebus indies acci-
dit, dū ordo debitus non obseruatur.

VII. DOCUMENTVM.

*Quo per modum exercitij declaratur
ratio plantandi bonos habitus, & e-
radicandi malos prædictis instrumē-
tis, & quòd ad humilitatem neces-
sarium nobis sit, ignorare an huius-
modi bonos habitus, ac Dei gratiam
iam sumus affecuti.*

SEprimò aduertendum est ei qui
tam excelso domino ordinatè
seruire cupit, præsupposito
quòd animæ nostræ strages in malis
habitibus consistat, reparatio verò in
bonis, qui ex multis actibus regulari-
ter producuntur: aut ex paucis quidē,
sed vehementibus & intensis, vt præ-
cedenti documento declaratum est,
quòd cum habitus siti sint in anima,
etiam actus quibus producuntur,
principaliter fiunt animæ instrumē-
tis, quanquam interdum sumant au-
xiliū ab eo quod corporale est. Verbi
gratia, cupit quis domum habere sibi

grā-

VII. DOCUMENTVM. 68

gratam, habet pecunias, imò & materialia ad hoc præparata, quantumcunque de ipsa cogitet, aut eam cupiat, nunquam illam habebit donec ad hoc operetur, & vnum materiale alteri coniungat, prout ad talem domum requiritur. Pari modo si quis sit impatiens, cuperet id in se correctum esse, & habitum patientiæ assequi, quantumvis iniurijs appetatur verbo, & opere, quantumvis desideret patientiæ habitum, imò etiam quantumvis os à verbis cohibeat, & manus ab opere vindictæ, nunquam habitum patientiæ producet, nisi ipsi sibi subueniat, potissimum per interiora animæ, intellectum frequenter mouendo ad considerandū magnum patientiæ bonum, voluntatem autem tanquam instrumentū ad eum producendam necessarium, inclinando eam, vt appetat iniurias & persecutiones pati, amore Domini qui ad hoc nos adhortatur, talia *Quomodo* que pro nobis perpeffus est. Est itaq; *habitus* talis habitus tali modo producen- *producen-* dus (ad quod faciunt quæ sexto do- *di sunt.*

cumento tradita sunt.) Offeras cogitationi intellectus quid acturus sis, si hæc aut illa iniuria (nempe quam plurimum abhorres) tibi inferretur. Subitò ex malo in te habitu occurreret animo quidam huius iniuriæ horror. Statim igitur assume tibi in memoriam magnū bonum quod sequitur ex tolerantia talium iniuriarum, & voluntatem constringas ad eas expetendas, nec desinas te ipsū ad hoc astringere, etiam si videatur totum esse coactum: semper enim aliquid voluntarij inest, & toties huiusmodi actus produces, ut crescat id quod parum voluntarium esse videbatur, & iniuriam voluntariè sufferas, sitque in te plantatus habitus. Exemplum iam positū prodesse potest ad reliquarum virtutum habitus plantandos, quod enim de patiētia dictum est, mutato nomine potest & de humilitate, paupertate, temperantia & abstinentia dici, nempe quòd considerando magnum bonum quod inest harum virtutum exercitijs, & cōpellendo voluntatē,

ut

VII. DOCUMENTVM. 63

vt dictum est, ad expetendum huius-
modi pauperiem, ac ciborum defe-
ctum, producetur in te habitus pau-
pertatis, abstinentiæ, & ita de cæte-
ris. Quod si consideras Dei esse vo-
luntatem, vt te auertas à foedis car-
nis delitijs, tuamq; voluntatem cõ-
pellas ad nunquam illas appetendũ,
imò vt nec cogitatione in illis im-
moreris, quantumuis paruo tempo-
re, poteris paucis diebus assequi ex-
cellentem habitum castitatis. Et hac
ratione potest quis sãcto habitu ef-
fici dotatus. Notandum autem quod
si, vt dictum est, sola iniuriæ præco-
gitatione fabricari potest patientiæ
habitus, longè citius ac melius para-
bitur, si opere ipso inferatur talis in-
iuria, aut aliud quippiã, quo ante ho-
mines cū quibus versamur, confusi
aut abiecti videmur, modò volunta-
tem compellamus ad illud exoptan-
dum. Huius autem ratio est, nã actus
voluntatis præsentem iniuriã accep-
tatis vehemētiore sunt, & ita magis
domant animam, quàm qui tantum
sunt voluntatis cupientis aut ac-
cipi-

64 PRIMAE PARTIS

*Pauci a-
ctus ve-
hementes
citius pro-
ducunt ha-
bitum quā
multi re-
missi.*

cipientis iniuriam sola cogitatione oblatam, nempe cogitando quod illa continget aut cōtingere potest. Pauci autem vehementes actus fortius & efficacius operantur ad producendum habitum, quā multi remissi, quemadmodum præcedenti documento declaratum est, quod etiam plurimum annotandum est ei, qui inter primos Dei servos esse cupit. Non enim dicere aut cogitare debet se facere quod in se est, ad Dei gratiam aliaque eius beneficia assequendum, qui non exoptat, idemque exultat, dum ea sibi offeruntur, quibus magis ad ea beneficia disponitur, veluti dum offeruntur iniuriæ & contemptus, cum hæc adeo necessaria sint ad vitiorum immunitionem & virtutum incrementum, ad obtinendam perfectam charitatem in qua consistit omne bonum ac perfectum Dei obsequium. Ad hoc ergo plurimum expediret voluntatem admodum firmam servare in boni desiderio ac mali odio. In quem vsū non parum conducent sublimes cō-
fide-

siderationes ac rationes, quibus ple-
 ni sunt libri ad deuotionem adhor-
 rantes, nempe cur bonum sit aman-
 dum, malum verò odio persequen-
 dum: hîc enim pauca huiusmodi re-
 feruntur, cum non alium habeamus
 scopum, quàm tradere modū ac rati-
 onem quibus in vsum & exercitium
 deducantur virtutes, quæ cum suis
 encomijs alibi describuntur: quo i-
 tem pacto eradicanda sint vitia, quæ
 apud alios multis detestationibus
 reprobantur, reliquis gratia breui-
 tatis, & quòd alibi descripta sint, o-
 missis. Visum est etiam cum prædi-
 ctis annotandum, quòd semper timo-
 ris freno retineamur, quòd quantū
 quis eximios virtutum habitus quis
 assequatur, non ob id certum habet
 se assecutum verum bonum, hoc est,
 Dei gratiam, quæ, etsi certò detur dū
 habemus quæ hic diximus ac dicturi
 sumus, nunquam tamen naturaliter
 scire possumus quando hæc habe-
 mus, modo quo Dei voluntas est, vt
 habeamus, & ita certi esse nequimus
 nos Dei gratiam obtinere. Apparet
 autem

Etiam si
 quis exi-
 mias vir-
 tutum ha-
 bitus asse-
 cutus sit,
 non tamē
 ob id Deū
 gratiam
 se conse-
 cutum esse
 potest.

autem

autem præcipuum esse signum quòd illam obtineamus, cum ita mente pertractamus virtutes, quarum habitus iam assecuti sumus, quèadmodum de aliorum hominum virtutibus cogitamus, nempe quòd inde non amplius extollitur cor nostrum, sed Deum benedicit, illique gratias agit, cuius est omne bonum, & de his æquè atque illis gaudet ob Dei laudem & gloriã, quæ æqualiter in his atque in illis manifestatur. Demum ne nostræ desidię culpam reiiciamus in ea quæ hic scripta sunt, animadvertendum est, quòd si quis anniti videatur, ut obtineat aliqua eorum quæ hic dicuntur fieri debere, nec possit illud assequi, videat illud sibi contingere, quod non annitatur ad aliud obtinendum, quod etiam hic scribitur procurari debere. Verbi gratia, si quis multum annitatur, ut iniurias quæ sibi inferuntur non sentiat, non tamen gnauiter annititur, ut sui ipsius odium seu detestationem assequatur, de quo hic suo loco scriptum est, parum proficiet. Neque enim

nim fert Deus annifum seu laborem
ad vnam virtutem cum defidia ad a-
liam.

SECUNDA HVIVS LIBRI

*Pars de quibusdam exercitijs, quæ
Dei seruus habere debet ad repa-
randam animæ suæ stragem.*

HÆC secunda pars tantū pro-
tendi posset, quanta est no-
stra perditio, & ita esset pro-
pemodum sine termino, sed præstat
nos verbis esse breues, quo latior de-
tur operationi locus. Verus Dei ser-
uus qui præcedentibus documentis,
vtrunque deuenit in stragis animæ
suæ cognitionem, quantumque sei-
plum ad illius remedium iuuare
possit, instrumentis quæ à Deo ac-
cepit, inuocato ad hoc primū Dei
auxilio, quæ etiam ratione hac po-
testate & instrumentis vti, cum alijs
varijs quæ ad hoc plurimum neces-
saria sunt, reliquum est. vt se in il-
lis exerceat, quæ necessaria sunt
ad reparationem, quæ eget ad
hoc